

Een bewogen bodemjaar 2021; en er komt meer aan!

Jaaroverzicht bodem in 2021 en vooruitblik 2022

25 november 2021 – 9:00- 10:30

Felix Rottenberg, voorzitter van het Initiatief Bewust Bodemgebruik, opent om 9:00 uur de online bijeenkomst waarin de acties om te komen tot vitale bodems in 2030 onder de loep worden genomen en aangescherpt. Hij verwelkomt het publiek. Joost Schouten (Platform Bodembeheer) legt kort de spelregels van deze online bijeenkomst toe.

Gesprek: terugblik op 2021 en vooruitkijken naar 2022

Felix introduceert Annemieke Nijhof (directeur Deltares) en Jan Willem Erisman (hoogleraar Milieu en Duurzaamheid Universiteit Leiden). Felix vraagt Annemieke wat de urgentie voor de bodem in 2022 is. Annemieke benadrukt dat de bodem meer is dan waar we op lopen, meer dan iets wat we kunnen gebruiken en dat de bodem een wezenlijke rol speelt in kringlopen. Annemieke identificeert drie belangrijke thema's:

1. Bodemkwaliteitsproblemen, dit probleem speelt nog steeds en is voorlopig nog niet opgelost. Bodemkwaliteit zou beter gemonitord moeten worden, zodat we ons niet laten verrassen.
2. Het grote belang van bodem en water als onderlegger van de ruimtelijke ordening. De bodem staat onder druk en dit zou meer aandacht moeten krijgen in het debat.
3. Rol voor bodem en water in de energietransitie.

Jan Willem geeft aan het hier mee eens te zijn, maar wil nog verder aanscherpen dat bodem en water centraal moeten staan, in zowel ruimtelijke ordening als bij de beoordeling van ruimtelijke kwaliteit. In zowel landelijk als stedelijk gebied. Ook interessant is de EU bodemstrategie, hier staan hele goede dingen in die we moeten zien als kans en meer moeten integreren in zowel onze korte termijn acties als in ons lange termijn beleid (zie [hier](#) de strategie).

Felix vraagt Annemieke en Jan Willem om terug te kijken naar wat er sinds 2008 is veranderd. Annemieke ziet dat het bodem- en watersysteem, zeker afgelopen jaar, steeds sterker op de (politieke) agenda is komen te staan. Dat werkt door in beleid en zelfs in de ministeries.

Jan Willem Erisman vertelt vervolgens over het manifest van de TerrAgenda en het bijbehorende actieprogramma, waarbij het verbinden van netwerken erg belangrijk is. Het afgelopen jaar zijn er verschillende acties uitgevoerd. Er is onder andere een stikstofbrief geschreven die ter discussie stelt hoe de stikstofproblematiek vanuit bodem integraal is aan te pakken. Er is aandacht geweest voor vergrijzing van grondwater en er is gesproken over circulariteit. Ook is er contact gelegd met ministeries. Hierbij is gekeken naar wat de ministeries nodig hebben om hun maatschappelijke opgaven vanuit een duurzaam bodembeheer verder te brengen en op welke wijze de bodemambassadeurs daaraan kunnen bijdragen. Een van de doelen van de TerrAgenda is om via communicatie meer bekendheid te creëren voor de diensten en het belang van de bodem, bijvoorbeeld door middel van bodemcafés en social media. Daarbij is het belangrijk om volgend jaar goed aan te sluiten bij de NOVI, het klimaatbeleid, de energietransitie, etc. door het aandragen van goede voorbeelden en perspectieven, het duiden van vraagstukken en het geven van input voor instrumenten. Voor meer informatie over de TerrAgenda, klik [hier](#).

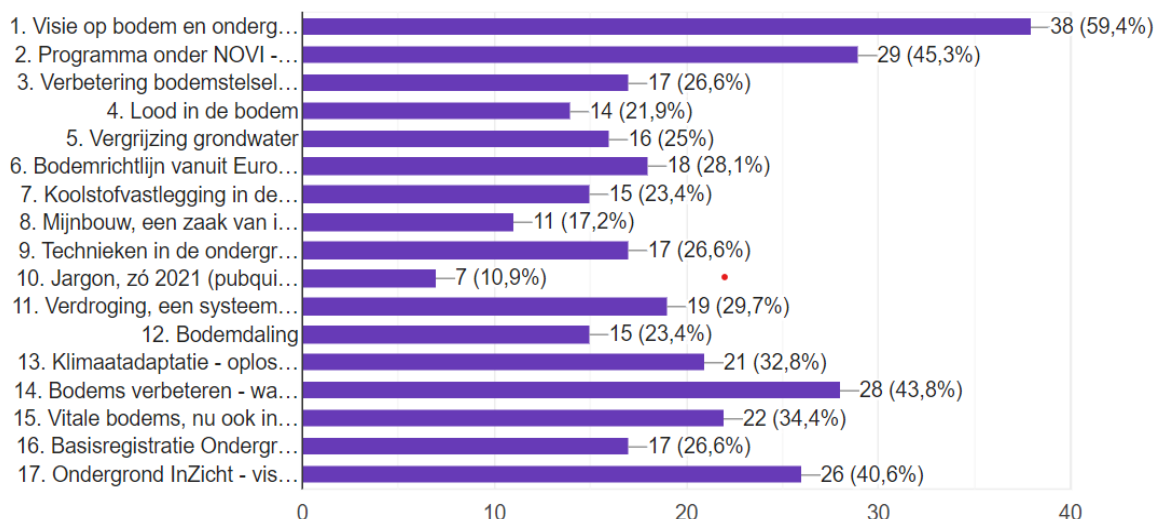
Als reactie op de TerrAgenda geeft Annemieke aan vooral aangesproken te worden door het geven van een stem aan de bodem. Het is belangrijk kennis van bodem en water beter te integreren, maar dat vraagt ook om het integreren van deze kennis in het beleid. De bodemsector mag daarbij nog meer de nabijheid van de watersector opzoeken, de vakgebieden zijn verschillend, maar kunnen veel van elkaar leren. Annemieke stelt dat de focus van de bodem aan het veranderen is. Waar de focus eerst heel erg vanuit de landbouw kwam (in relatie tot bodem vruchtbaarheid), is de focus veranderd naar een bijna industriële aanpak (hoe krijg je bodem schoon) en zo langzamerhand komt het besef van het belang van de bodemfuncties voor vele maatschappelijke opgaven.

Welke onderwerpen zijn voor Platform Bodembeheer-deelnemers van belang?

Na het gesprek met Jan Willen en Annemieke nemen Rianne van den Meiracker en Marco Vergeer (Platform Bodembeheer) het woord. De afgelopen weken hebben deelnemers van het Platform Bodembeheer de mogelijkheid gehad om via een enquête aan te geven welke onderwerpen ze graag zouden terugzien als thema bij de Platform Bodembeheer bijeenkomsten in 2022. Uit de enquête bleek dat er met name veel interesse was in vier onderwerpen:

1. Visie op bodem en ondergrond van Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (59% van de deelnemers)
2. Programma onder NOVI - wat wordt er verwacht van bodem-experts? (45% van de deelnemers)
3. Bodems verbeteren - wat zijn concrete mogelijkheden in de praktijk? (44% van de deelnemers)
4. Ondergrond InZicht - visualiseren van de bodems (41% van de deelnemers)

64 antwoorden

Gesprek in groepen: wat staat ons te doen in 2022?

Aan de hand van de uitkomsten van de enquête en de plannen vanuit de TerrAgenda zijn de deelnemers in vier groepen uiteengegaan om over de volgende vier onderwerpen door te praten:

1. Europese regelgeving, NOVI-programma / visie op bodem en ondergrond;
2. Gebiedsbenadering in bebouwd en onbebouwd gebied;

3. Bodems verbeteren / bodemdegradatie;
4. Stem van de bodem / Mediakamer / Visualiseren.

In de verschillende groepen stond de vraag 'wat is belangrijk, wat kan jij doen, wat is nodig?' centraal en was ruim tijd om te discussiëren.

In de sessie over de Europese regelgeving en de NOVI (sessie 1) stond de recent gepubliceerde Europese Bodemstrategie centraal. Deze strategie vloeit voort uit de Biodiversiteitsstrategie 2030 en ondersteunt de Green Deal for Europe. Ze kent drie pijlers waar een gezonde bodem in 2050 de basis voor moet leggen: een gezonde bodem om de biodiversiteitscrisis te lijf te gaan, een gezonde bodem om een circulaire economie mogelijk te maken en een gezonde bodem als oplossing voor klimaatmitigatie en –adaptatie. Welke acties zijn dan nodig om te komen tot zo'n gezonde bodem? En hoe ver staan we daarvan af? Dat waren de vragen die over tafel kwamen. Maar ook: waar liggen de win/wins, wat zijn de consequenties van maatregelen die in de strategie worden geschetst en welke leidende principes willen we hanteren voor het beoordelen van 'dit is een gezonde bodem'. Eén ding is zeker, de EU Bodemstrategie biedt kansen, zeker voor het bedrijfsleven. De ambities zijn hoog en de TerrAgenda biedt goede handvatten om invulling te geven aan acties die in de Strategie worden voorgesteld. Samenwerking en coördinatie is wel vereist. Hier gaan we meer van zien en horen en hopelijk ook samen mee aan de slag.

Het gesprek in sessie 2 (gebiedsbenadering) stond in het teken van 'initiatief-nemen'. Want het is wel duidelijk dat steeds meer partijen erkennen dat bodem en water een belangrijke rol hebben in gebiedsontwikkelingen, maar dat daarmee niet is gezegd dat daar ook invulling aan wordt gegeven. Over wie nu precies het vuurtje moet aansteken verschilden de meningen, maar duidelijk is dat iedereen zich die rol zou moeten aantrekken. Een aantal suggesties waren: 1) de politiek is aan zet, laat die een statement afgeven, 2) waterschappen zouden de rol van initiatiefnemer zich meer mogen aantrekken, 3) laten we schurende belangen niet schuwen maar juist omarmen en 4) maak gebruik van het nieuwe initiatief ten aanzien van regionale schakelfuncties! Vanuit de aanwezige gemeenten kwam daarbij het signaal dat de wens en noodzaak er is, maar dat het hen ontbreekt aan mankracht en handelingsmogelijkheid. Tenslotte stelden de deelnemers vast dat het schakelen is op alle niveaus: zowel de schaalniveaus als op de schaal van optreden (strategisch, tactisch, operationeel).

In sessie 3 (bodems verbeteren / bodemdegradatie) werd onder andere gesproken over ecosysteemdiensten, natuur-inclusiviteit, eigenaarschap van de bodem en de wens om beter aan te sluiten bij andere brancheverenigingen. Daarbij werd aangegeven dat er al veel concrete voorbeelden (uit verschillende werkvelden) zijn waarbij bodem centraal staat en dat hier meer aandacht aan besteed mag worden in de sessies van het platform bodembeheer.

In sessie 4 (stem van de bodem) is onder andere gesproken over de marketing van onze boodschap; hoe creëren we een breder bewustzijn. Er zijn al verschillende goede initiatieven in Nederland; denk aan de [Maand van de Ondergrond](#) in Rotterdam en de bodemcafés in Twente. Hoe schalen we deze initiatieven op? Het initiatief Bewust Bodemgebruik kan een rol spelen in deze opschaling door goede voorbeelden te laten zien en het 'vuurtje' te verspreiden. Ook de koppeling tussen onderwijs en praktijk kan nog beter; hier kan het initiatief ook een rol in spelen. Bodem is vaak negatief in het nieuws; een andere frame is noodzakelijk. Bodem begint al in de zandbak.

Afsluiting van de bijeenkomst

De sessie is plenair afgesloten met een terugkoppeling van Lisanne Broersen-Nijmeijer (Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied en lid van het bestuur JongBodem) en Tanja Klip-Martin (Eerste Kamer en voormalig dijkgraaf/gedeputeerde). Lisanne concludeert dat het belang van de bodem steeds vaker wordt gezien, maar dat het nog geen vanzelfsprekendheid is. We staan voor veel maatschappelijke opgaven en het is belangrijk om daar bewustzijn voor te creëren. Er moet ingezet worden op het delen van de opgebouwde kennis tussen mensen, organisaties en vanuit verschillende perspectieven. Ga het gesprek aan! De bodem is van ons allemaal, zowel nu, maar vooral ook in de toekomst.

Tanja geeft aan dat het delen van voorbeelden belangrijk is, daarom stelt ze voor best practises te delen op de website van Bewust Bodemgebruik. Ze is het eens met de stelling dat de bodem van ons allemaal is. Daarbij zou het eigenaarschap van de bodem eigenlijk al moeten beginnen al in zandbak, door middel van educatie op jonge leeftijd.